

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.09.2001, sp. zn. 29 Cdo 2226/99, ECLI:CZ:NS:2001:29.CDO.2226.1999.1

Číslo: 44/2002

Právní věta:

Lhůta k podání žaloby o určení pravosti, výše nebo pořadí nevykonatelné pohledávky v konkursu není lhůtou procesní, pro jejíž zachování by postačoval postup dle § 57 odst. 3 o. s. ř., nýbrž lhůtou hmotněprávní, k jejímuž zachování je nezbytné, aby žaloba nejpozději posledního dne lhůty došla soudu. Zmeškání této lhůty nelze prominout.

Soud, který ve sporu o určení pravosti, výše nebo pořadí nevykonatelné pohledávky v konkursu zjistí, že žaloba byla podána opožděně, žalobu zamítne, aniž by prováděl dokazování o něčem jiném než o skutečnostech, z nichž se závěr o opožděnosti žaloby podává.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 26.09.2001

Spisová značka: 29 Cdo 2226/99

Číslo rozhodnutí: 44

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Konkurs

Předpisy: § 21 předpisu č. 328/1991Sb.

§ 23 předpisu č. 328/1991Sb.

§ 24 předpisu č. 328/1991Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

K r a j s k ý o b c h o d n í s o u d v Ostravě rozsudkem ze dne 2. 4. 1997 zamítl žalobu na určení, že pohledávka žalobkyně P., a. s., vůči úpadci ve výši 1 234 090,91 Kč je po právu. Soud prvního stupně - vycházející z ustanovení § 23 a § 24 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen "ZKV") - uzavřel, že žalobkyně podala žalobu na určení pravosti pohledávky (popřené správcem konkursní podstaty při přezkumném jednání konaném dne 24. 1. 1996) až dne 26. 2. 1996, tedy po uplynutí třicetidenní lhůty "stanovené jí soudem" při přezkumném jednání k uplatnění práva. Stanovená lhůta je lhůtou prekluzivní, s jejímž marným uplynutím zákon spojuje ten následek, že se na popřené nárok nadále v konkursu nebere zřetel.

K odvolání žalobkyně V r c h n í s o u d v Olomouci rozsudkem ze dne 19. 4. 1999 rozsudek soudu

prvního stupně ve výroku o věci samé potvrdil, když se ztotožnil s jeho právními závěry. Zákonem určená třicetidenní lhůta uplynula v pátek 23. 2. 1996. Žaloba datovaná 21. 2. 1996 byla sice podána na poště dne 23. 2. 1996, soudu prvního stupně však došla až v pondělí 26. 2. 1996, tedy opožděně. Ke zmeškání lhůty dle § 24 odst. 1 ZKV přitom soud přihlíží z úřední povinnosti. I z ustanovení § 82 odst. 1 o. s. ř. a obdobně z ustanovení § 18 odst. 1 a 2 zákona č. 71/1967 Sb., o správním řízení (správního řádu), plyne, že ke včasnému uplatnění nároku podle § 24 odst. 1 ZKV je třeba, aby žaloba došla nejpozději posledního dne lhůty soudu, který prohlásil konkurs, nebo jinému příslušnému orgánu; nestačí jen její podání k poštovní přepravě. Zachování lhůty stanovené k zahájení řízení nelze posuzovat podle ustanovení § 57 odst. 3 o. s. ř. Proti svému rozsudku pak odvolací soud připustil dovolání, máje otázku, zda lhůta dle § 24 odst. 1 ZKV je zachována, jen je-li žaloba v poslední den lhůty doručena soudu, který prohlásil konkurs, za po právní stránce zásadního významu.

Žalobkyně (zastoupena advokátem) podala proti rozsudku odvolacího soudu dovolání, jehož přípustnost opírá o výrok odvolacího soudu, namítajíc nesprávnost právních závěrů soudů obou stupňů. Dovolatelka odkazuje na ustanovení § 1 odst. 1 a § 2 odst. 3 ZKV, s tím, že s přihlédnutím k účelu zákona a cílům konkursního řízení je nutno hodnotit i řízení vyvolaná konkursem, včetně sporů o pravost, výši nebo pořadí pohledávek (dle § 23 odst. 2 ZKV). Marným uplynutím lhůty pro podání incidenční žaloby tyto pohledávky nezanikají, pouze k nim nelze v rámci konkursního řízení přihlížet. Výsledek těchto řízení přitom slouží jen k dalšímu postupu v konkursu (vyrovnání), k tomu, aby bylo zřejmé, v jakém poměru, popřípadě v jakém pořadí bude konkrétní věřitel uspokojován z konkursní podstaty. Určení pravosti nebo výše pohledávky není samostatným titulem, který by oprávněného zmocňoval k vymáhání určené pohledávky a opravňoval jej k uspokojení pohledávky mimo konkursní řízení. Odtud dle dovolatelky plyne, že lhůta dle § 24 odst. 1 ZKV je lhůtou nikoli hmotněprávní, nýbrž procesněprávní. Ustanovení § 3 ZKV pak (oproti mínění odvolacího soudu) použití ustanovení § 57 odst. 3 o. s. ř. nevyklučuje. K zachování lhůty proto podle dovolatelky postačuje, je-li žaloba (jako v tomto případě) v této lhůtě podána na poštu k přepravě. Proto dovolatelka požaduje, aby rozsudky soudů obou stupňů byly zrušeny a věc vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalovaný (JUDr. J. Č., jako správce konkursní podstaty úpadce T. – E., koncern R. “v likvidaci”) ve vyjádření navrhuje dovolání zamítnout, neboť má závěr, že lhůta dle § 24 odst. 1 ZKV je lhůtou hmotněprávní, za správný.

Jak se podává z údajů obsažených v obchodním rejstříku vedeném u Městského soudu v Praze, oddílu B, v průběhu odvolacího řízení (naposledy s účinností zápisu ke dni 30. 5. 2001) došlo ke změně obchodní firmy a sídla žalobkyně, čemuž odpovídá i její nynější označení v záhlaví rozsudku.

Dle usnesení Krajského obchodního soudu v Ostravě ze dne 4. 10. 2000, sp. zn. 13 K 1/93 pak byl v průběhu odvolacího řízení zproštěn funkce dosavadní správce konkursní podstaty JUDr. J. Č. a novou správkyň byla ustavena JUDr. L. S. Toto usnesení sice dosud nenabýlo právní moci, při absenci jiného údaje v jeho výrokové části se však stalo vykonatelným dnem doručení nově ustavované správkyňi, tj. 13. 10. 2000 (téhož dne bylo doručeno i JUDr. Č.). Proto Nejvyšší soud jednal jako se žalovanou dále s novou správkyňi konkursní podstaty úpadce.

Podle bodu 17., hlavy první, části dvanácté, zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (to jest podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. lednem 2001).

Dovolání je přípustné dle § 239 odst. 1 o. s. ř., avšak není důvodné.

Nejvyšší soud proto dovolání zamítl.

Z odůvodnění:

Dovolací soud přihlíží z úřední povinnosti k vadám vyjmenovaným v § 237 odst. 1 o. s. ř. (tzv. "zmatečností"), a (je-li dovolání přípustné) k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci; jelikož tyto vady řízení nejsou dovoláním namítány a z obsahu spisu se nepodávají, je žalobkyni u dovolání, jehož přípustnost byla založena podle ustanovení § 239 odst. 1 o. s. ř., k dispozici pouze dovolací důvod uvedený v § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. (srov. rozhodnutí uveřejněné pod číslem 34/1994 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), který jediný byl také dovoláním uplatněn. Tímto dovolacím důvodem je pak dovolací soud vázán, včetně toho, jak jej dovolatelka obsahově vymezila (srov. § 242 odst. 1 a 3 o. s. ř.). Ve shodě s tím, jak odvolací soud vymezil otázku, pro jejíž řešení pokládá dovolání za přípustné, ve výroku svého rozhodnutí, je tudíž úkolem Nejvyššího soudu prověřit správnost závěru o povaze lhůty k podání žaloby o určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky v konkursu.

Skutková zjištění soudů obou stupňů nebyla (a u dovolání přípustného dle § 239 odst. 1 o. s. ř. ani nemohla být) dovoláním zpochybněna a Nejvyšší soud z nich při dalších úvahách vychází. Podle těchto zjištění správce konkursní podstaty úpadce T. - E, koncern R. "v likvidaci", popřel při přezkumném jednání konaném dne 24. 1. 1996 peněžitou pohledávku ve výši 1 234 090,91 Kč, kterou dovolatelka přihlásila do konkursu, s tím, že popírá nárok, výši nároku i jeho právní důvod. Přítomné konkursní věřitele (včetně dovolatelky) konkursní soud při jednání poučil o tom, že konkursní věřitelé, jejichž pohledávky byly popřeny při přezkumném jednání a proto zůstaly sporné co do pravosti, výše nebo pořadí, se mohou domáhat určení svého práva žalobou proti všem, kteří pohledávku popřeli, s tím, že v žalobě se smějí dovolávat jen právního důvodu uvedeného v přihlášce nebo při přezkumném jednání a pohledávku mohou uplatnit jen do výše uvedené v přihlášce. Počátek zákonné třicetidenní lhůty k uplatnění nároku u soudu nebo (nejde-li o věc patřící do pravomoci soudu) jiného příslušného orgánu soud takto vymezil od 24. 1. 1996, s poučením, že po marném uplynutí této lhůty nebude na popřenou pohledávku brán zřetel. Žaloba na určení popřené práva, kterou dovolatelka podala na poště dne 23. 2. 1996, pak došla soudu prvního stupně dne 26. 2. 1996.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Vzhledem k době konání přezkumného jednání, při kterém byla popřena pohledávka žalobkyně (24. 1. 1996), a k době podání žaloby o určení pravosti pohledávky (únor 1996) je pro další úvahy rozhodný výklad zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění zákonů č. 122/1993 Sb., č. 42/1994 Sb., č. 74/1994 Sb., č. 117/1994 Sb., č. 156/1994 Sb., č. 224/1994 Sb. a č. 84/1995 Sb.

Podle ustanovení § 21 ZKV k přezkoumání přihlášených pohledávek soud nařídí přezkumné jednání, ke kterému se musí dostavit úpadce a správce. Přezkoumání se děje podle seznamu sestaveného správcem (odstavec 1). Úpadce i konkursní věřitelé mohou popírat pravost, výši i pořadí všech přihlášených pohledávek (odstavec 2).

Podle ustanovení § 23 odst. 1 ZKV pohledávka se pokládá za zjištěnou, byla-li uznána správcem a nebyla-li popřena žádným z konkursních věřitelů. Popření pohledávky úpadcem se poznamená v seznamu přihlášek, ale nemá pro zjištění pohledávky význam (odstavec 1). Konkursní věřitelé pohledávek, které zůstaly sporné co do pravosti, výše nebo pořadí, mohou se domáhat určení svého práva; žalobu musí podat proti popírajícím konkursním věřitelům i správci, smějí se v ní dovolávat jen právního důvodu uvedeného v přihlášce nebo při přezkumném jednání a pohledávku mohou uplatnit jen do výše v nich uvedené. Nejde-li o věc patřící do pravomoci soudu, rozhodne o pravosti

pohledávky příslušný správní orgán (odstavec 2).

Dle § 24 odst. 1 ZKV správce je oprávněn popřít nárok přihlášený konkursním věřitelem, výši nároku nebo jeho právní důvod. O tom soud vyrozumí konkursního věřitele, o jehož nárok jde, a současně ho vyzve, aby nárok, jeho výši nebo právní důvod uplatnil do třiceti dnů u soudu, který prohlásil konkurs, nebo u jiného příslušného orgánu s tím, že jinak se na popřeny nárok, jeho uplatněnou výši nebo uplatněný právní důvod nevezme zřetel.

Zákon o konkursu a vyrovnání počítá s tím, že přihlášky zařazené na seznam budou podkladem pro přezkumné jednání a že takto přihlášené a sepsané pohledávky mohou být – jak se podává z § 21 odst. 2, § 23 a § 24 ZKV – účinně popřeny co do pravosti, výše a pořadí konkursními věřiteli i správcem konkursní podstaty. Závěr, že přes rozdílnou dikci § 24 ZKV správce konkursní podstaty rovněž popírá jen pravost, výši nebo pořadí pohledávky, Nejvyšší soud – vycházející z úvah formulovaných ve stanovisku občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 1998, uveřejněném pod číslem 52/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen “stanovisko”), pod bodem XXXI., str. 202 /378/ – učinil např. v rozsudku ze dne 18. 12. 2000, sp. zn. [32 Cdo 906/98](#), uveřejněném v časopise Soudní judikatura č. 7, ročník 2001, pod číslem 93.

Z výše citovaných skutkových závěrů a z ustanovení § 23 a § 24 odst. 1 ZKV plyne (a potud dovolatelka závěry odvolacího soudu ani nenapadá), že dovolatelce se dostalo řádného poučení o uplatnění popřené pohledávky, včetně poučení o následcích zmeškání lhůty k podání žaloby. Zpochybňován není ani závěr, že posledním dnem třicetidenní lhůty k podání žaloby, byl 23. únor 1996 (pátek). Zbývá tedy určit, zda uvedeného dne stačilo podat podání (žalobu) na poštu k přepravě (jak tvrdí a jak učinila dovolatelka), nebo zda žaloba musela dojít nejpozději tohoto dne soudu.

Podle ustanovení § 57 o. s. ř., jež upravuje počítání běhu procesních lhůt, platí, že lhůta je zachována, je-li poslední den lhůty učiněn úkon u soudu nebo podání odevzdáno orgánu, který má povinnost je doručit (odstavec 3).

Dovolatelce lze přisvědčit, uvádí-li, že zmeškáním lhůty pro podání žaloby o určení pravosti, výše nebo pořadí nevykonatelné pohledávky tyto pohledávky nezanikají, pouze k nim nelze v rámci konkursního řízení přihlížet (jsou vyloučeny z uspokojení v konkursu a po dobu trvání konkursu je nelze po úpadci účinně vymoci – vynutit mimo konkurs jejich splnění). Pro určení, zda zkoumaná lhůta je lhůtou procesní, k jejímuž zachování postačí, aby podání bylo ve lhůtě odevzdáno orgánu, jenž má povinnost je doručit, nebo zda je potřebné, aby v určené lhůtě podání tomu, kdo o něm má rozhodnout (zde soudu) i došlo, však není rozhodné, že s jejím zmeškáním není spojen zánik popřené pohledávky. Nic nebrání tomu, aby se propadný účinek lhůty projevil ve vztahu k jiným vlastnostem pohledávky – zde tím, že zmeškání lhůty k podání žaloby o určení pravosti pohledávky má za následek, že k pohledávce se nadále v konkursu nepřihlíží (je vyloučena z uspokojení v konkursu), že důsledkem zmeškání lhůty k podání žaloby o určení výše nevykonatelné pohledávky je, že pohledávka se pokládá za zjištěnou pouze co do částky, která nebyla popřením zpochybněna, a že zmeškání lhůty k podání žaloby o určení pořadí pohledávky (lhostejno, zda vykonatelné či nikoli) způsobuje, že pohledávka má pořadí uvedené v popření (k tomu srov. např. Krčmář, Z.: Zákon o konkursu a vyrovnání. Poznámkové vydání s judikaturou k novele č. 105/2000 Sb., účinné k 1. květnu 2000. 1. vydání. Praha, IFEC 2000, str. 76-77, bod 5. poznámek),

Soud, který ve sporu o určení pravosti, výše nebo pořadí nevykonatelné pohledávky zjistí, že žaloba byla podána opožděně, pak nemá jinou možnost než ji (bez dalšího) zamítnout, aniž by prováděl dokazování o něčem jiném, než o skutečnostech, z nichž se závěr o opožděnosti žaloby podává.

Tyto spory se však řadí do kategorie sporů vyvolaných konkursem (tzv. incidenčních sporů), jež nejsou projednávány ve vlastním konkursním řízení, nýbrž mimo ně (na základě samostatné žaloby).

Tento závěr plyne opět i z výše cit stanoviska, v němž bylo na dané téma uvedeno, že průběh konkursního řízení vyvolává potřebu rozhodnout spory, které ve vlastním konkursním řízení nelze řešit, ač je podstatně ovlivňují, a že k těmto sporům (jako sporům vyvolaným konkursem) patří zejména spory o určení pravosti nebo výše pohledávek přihlášených do konkursu (srov. bod I. stanoviska, str. 170 /346/).

Lhůta k podání žaloby o určení pravosti, výše nebo pořadí nevykonatelné pohledávky v konkursu tudíž není lhůtou určenou k procesnímu úkonu příslušné osoby (konkursního věřitele, který popřenou pohledávku do konkursu přihlásil) v konkursním řízení, nýbrž lhůtou pro uplatnění práva u soudu. Jde přitom o úpravu srovnatelnou v zákoně o konkursu a vyrovnání s povahou lhůty k podání tzv. vylučovací (excindační) žaloby (srov. § 19 odst. 2 ZKV), kde Nejvyšší soud rovněž již dříve uzavřel, že k zachování lhůty je nutné, aby vylučovací žaloba byla nejpozději v poslední den lhůty podána již u soudu a nikoliv např. k poštovní přepravě (srov. opět citované stanovisko, bod XXIX., str. 199 /375/). Při výkladu zastávaném dovolatelkou by všechny lhůty, které zákon stanoví pro uplatnění práva u soudu (např. při promlčení), byly lhůtami procesními (srov. dále mutatis mutandis i závěry, jež Nejvyšší soud o povaze procesních a hmotněprávních lhůt formuloval v rozhodnutí uveřejněném pod číslem 23/2001 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

Lze tedy uzavřít, že lhůta k podání žaloby o určení pravosti, výše nebo pořadí nevykonatelné pohledávky v konkursu není lhůtou procesní, pro jejíž zachování by postačoval postup dle § 57 odst. 3 o. s. ř., nýbrž lhůtou hmotněprávní, k jejímuž zachování je nezbytné, aby žaloba nejpozději posledního dne lhůty došla soudu, a jejíž zmeškání nelze prominout.

Dovolatelce se prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu správnost napadeného rozhodnutí zpochybnit nepodařilo, Nejvyšší soud proto, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243b odst. 1, část věty před středníkem, o. s. ř.).